

Предраг Нешовић

Трајно њозорје Стевана Сремаца (1)

њозоришне драматизације дела
Стевана Сремаца на нишкој
њозоришној сцени 1896–2008.

I

Најлепше и највредније странице свог литерарног дела посветио је граду – који је волео посебном топлином – Нишу. Овај град је био и остао Сремачева трајна инспирација. Град на раскршћу два времена, у коме је Сремац унутрањим очима сагледао онај посебан “колорит” са много локалне боје. Тај стари град у коме су куће светле и чисте, а у њима се “беле зидови, жути се липовина на долапима као лимун, а шарене се ћилимови по миндерлуцима и по поду”. У њему Нишлије за које је живот забава, који су више од свега желели славе и тефериче. И само онај ко је дубоко по својој природи романтичар, могао је са толико искрене топлине, да уђе у тај свет и постане његов део. А Стеван Сремац је то био и зато је умео да преко детаља једне необичне слике града доспе до самих људи, до свега онога што се у њима преламало, израстало, бујало и преплитало.

У старом Нишу, одмах по ослобођењу од турског зулума, Сремац је нашао на живописан простор који га је

надахњивао да напише своје најбоље књижевне странице. У средини малих људи, без углађености и уштогљености, људи које је красила једноставност и спонтаност. Налазио је Сремац поетско надахнуће у људима који су у својој простодушности све примали отвореног срца и мисли. То надахнуће је Сремац у свом стваралачком чину амалгамски успевао да веже и прожме хумором, само њему својственом. Ово пре свега важи за приповетке из нишког живота које могу да послуже као документ о том времену, и како сам Сремац записа завршавајући *Ивкову славу*: “Моје је било да то споменем... Писац само хтеде овом приповетком да очува једну слику из веселих и безбрижних дана старог Ниша; једну слику старих и добрих Нишлија оних дана које је мутна Нишава шумом својим однела у Мораву, Мораву у Дунав, а Дунав бестрага негде; ишчезлу слику оних дана који се нигда више неће вратити као ни младост наша”. То је хтео а дао је много више из тог преломног доба непосредно по ослобођењу Ниша (и Србије) од Турака.

Сремац је, дакле, као и Бора, као и Војислав, као уосталом и већина наших реалиста, градио и уобличио један посебан, надахнуто виђени свет који се намерно, па чак и пркосно супротстављао опорној савремености. Његов свет је продоховљење доброте и блакости, жива и шаролика панорама коју рађа потреба за ишчезлим, која је у суштини вапај за лепим. Као велики писац и врсни приповедач, овековечио је стари Ниш и живот у њему. Имао је необичан дар да отргне од времена и заборавља један изузетан свет и његове људе, да верно прикаже Ниш као град мераклија и севдалија. Чудесно су испрплетене живописне слике и сцене које је Сремац помно пратио и све забележио. Стари Ниш са својим дућанима, гостинским собама, чардацима, доклатима, тесним и мрачним сокацима, ћепенцима, авлијама, баштама пуним шареног цвећа. Тај Ниш који је Сремац овековечио у својим делима и оживи једино када се из витрина музеја на неколико тренутака пресели на сцену. Гледаоци се до краја уживе у амбијент старог Ниша и Сремчев хумор када се приказује његова *Зона Замфирова* или *Ивкова слава* – дела којима је познати писац увео у нашу литературу и овековечио “старонишлијско живување” фолклорно-оријентални амбијент, говор и ликовне, чинећи их увек радо гледаним не само од домаће “локалне” публике, него и у иностранству.

О Стевану Сремцу се, доиста, не би имало ништа ново рећи ако би се он посматрао искључиво са аспекта историјско-теоретских чинилаца. Оно што је до сада речено о њему нити умањује, нити специјално истиче његов значај и

улогу коју он данас игра на нашој књижевној позорници. Давно већ за њега није потребна никаква препорука и агитација. Он је постао један леп појам, једна снажна одређеност. Његови стални и све нови и нови читаоци јасно и живо осећају снагу његове духовите и интелигентне речи и увек му се поново враћају кад им је потребно мало смеха и заборава, мало праве, продоховљене истине о оном што је некад било и што увек тако јесте. Толико је исцрпно писано о Сремцу да, сигурно, нема више ничег новог што би могло да се искаже о њему и његовом стваралаштву, али оним бројним анализама дела може се додати још једно сагледавање и то са позоришног аспекта.

Постоје позоришна дела која својом тематиком далеко надживљују писца и време у коме су настала и чије “пресвлачење” у ново рухо, приликом сваког постављања на сцену, не само да није штетно, већ, представља и извесну обавезу за редитеља и глумце. Са драматизацијама дела Стевана Сремца је такав случај. Њихова вредност расте са задржавањем аутентичности изворног амбијента и атмосфере у којој је дело створено. Она не носе никакву општечовечанску идеју, већ приказују један локални спектакл чија је драж управо у посебном језичком, визуелном, тематском и временском миљеу. Не може се говорити о различитим начинима извођења Сремчевих дела на Нишкој сцени (па и у другим позориштима) јер се, судећи по оскудним белешкама и рецензијама у новинама и утисцима и сећањима глумаца који су у њима играли, у редитељском приступу и глумачком тумачењу ликовна и односа, сценографским и дру-

гим елементима представе, увек ишло за што вернијим и аутентичнијим преношењем изгледа, атмосфере, понашања и абијента “као у стварности”. По томе, по што вернијем тумачењу које је у првим годинама имало и живе, аутентичне узоре, вредновао се и успех редитеља односно представе и појединца у њој. Такав приступ Сремчевим делима задржан је не само у периоду између два рата већ и у првим годинама после ослобођења када без њих, бар у Нишу, није могла ни почети позоришна сезона.

Иако није писао директно за позориште, његова дела послужила су многим писцима, драматурзима и редитељима за адаптације и драматизације намањене позоришном, телевизијском и филмском извођењу. Приповетке Сремчеве су прављене са ликовима изразито сценским и потенцијално су, саме собом праве мале драме. Дијалог, који је вербално изражен однос два лица, срећемо код Сремца хумором зачињен. Хумористички највреднији редови, они којима подсећа на Чехова и Додеа, драмског су проседеа тако да су готово сва значајнија Сремчева дела доживела реализацију на позорници. Изузев приповедака *Из књиџа сѣаросѣавних*, сва његова дела су драматизована и изведена на сцени. Посебно су популарне сценске драматизације (*Ивкова слава*, *Пој Ђира и ѿој Сѣира*, *Зона Замфирова*, *Ибиши-аџа*, *Пуѣујуће ѿозоришѣе*, *Мица и Микица*, *Вукадин*, *Лимунација на селу...*) за које многи верују да су написане као драмска дела. Те приче су доживљавале неколике своје сценске адаптације, почев од путујућих дружина, па до данашњих дана. Није никакво чудо што су се од-

мах по објављивању Сремчевих дела појављивале драматизације – (што, рецимо, није био случај са сјајним причама Лазе К. Лазаревића, сасвим другачије постављеним).

Личности у причи, такође, одају Сремчеву позоришну склоност: – “Дивота! Почине заплет” ... “Диван материјал за позоришни комад!..” Човек и ликови су, дакле, били суштина Сремчеве прозе. (А драма то су ликови покренути драмском радњом). Ови ликови су из Ниша ушли у његове приче. Из прича као да су неодољиво хтели да пређу на позорницу. А са ње су поново силазили у народ. Личности у његовим причама су скоро све конципиране као изразито сценски ликови (Калча, Светислав и његови коментари, Путујуће друштво, хаџи-Замфир, Манулаћ, Ибишага итд.).

Прве драматизације нису задовољавале Сремца. За *Ивкову славу* он је говорио да је ... “никаква... маказама драматисана или боље рећи илустрована приповетка”. Једном се – са Брзаком и Мокрањцем – и сам латио драматизовања *Ивкове славе* за Народно позориште у Београду. (На жалост, без већег успеха).

Такође је значајна његова активност при оснивању позоришта у Нишу. Како је живео и школовао се у Београду, био је у прилици да гледа представе у Народном позоришту. Доласком у Ниш он је, такође, желео да и у овом граду гледа позоришне представе. Већ 10. марта 1887. године, две године после ослобођења од Турака, изабрана је управа новоформираног позоришта “Синђелић”. На челу Одбора био је као председник Никола

Каралић, председник Првостепеног суда, и као потпредседник Одбора Влада Стојановић, потпредседник нишке Општине. Стеван Сремац је једнодушно изабран да води Књижевни одсек Управе позоришта, тако да је бринуо шта ће се од литерарних дела појавити на позорници. У овој функцији је остао све до одласка из Ниша, до оног тренутка, дакле, када је почео да прикупља своје ствари у тесној соби куће у ондашњој Просветној улици са бројем један.

Зато знаменитом писцу и Нишлије нису остале дужне. Са свим манама нараштаја, Ниш – а посебно Позориште у Нишу – штедро му узвраћа љубав и приврженост. Кад кажем: а посебно Позориште – мислим да се са сигурношћу може рећи да је ретко која сезона у овом театру била без једног од два најизвођенија Сремчева дела. Позоришне представе према његовим делима, скоро сто година не силазе са позорнице нишког позоришта. Ређале су се и ређају се нове драматизације и Сремац је настављао да живи — исто онако као што је Ниш живео – и живи – у њему и његовим остварењима. Посебно, разуме се, на сцени Народног позоришта у Нишу — које, с правом, Сремца – а додајмо и Бору Станковића – сматра својим писцем и својим знамењем; као што Художественици имају такав однос према Чехову и Горком. А на пространом тргу, испред Народног позоришта у Нишу, подигнута је биста књижевнику захваљујући коме стари Ниш наставља да живи и траје. Ниш је био и остао позорница Сремчевих дела и она су постала трајно позорје Ниша.

Непролазно.

II

Године 1894. Сремац је завршио прву верзију рукописа под насловом *Слава Ивка Јорџанције*. Следеће, 1895. године, тај рукопис под насловом *Ивова слава* је штампан у часопису “Српски преглед”. Већ 18. јула исте године Антун Густав Матош је у сарајевској “Нади” (бр. 16, стр. 30) објавио критику у којој, тај бриљантни дух, открива потенцијалне “драмске врсноће” ове Сремчеве прозе и предлаже њену драматизацију. У самој причи, он је већ (не запажајући да се то заснива управо на ликовима) видео поделу на чинове. О овоме нас обавештава Бошко Новаковић у монографији *Стеван Сремац и Ниш* из 1959. године (стр. 87): “Занимљиво је да је Матош већ у првом додиру с књигом осетио њену драматичност. Матош је одмах поделио приповетку на чинове.

Та подела је: до стране 81 – је речимо — први, до стране 131 други, а остало би био трећи чин.”

Ова Матошева констатација потврђује чињеницу да је ова приповетка врло често драматизована за извођење на позорници. Прво извођење ове комедије – која уводи на српску позорницу Ниш, његове догађаје и ликове – није повезано ни са позорницом у Нишу, нити са Народним позориштем у Београду, као што се обично тврди. Прво извођење повезано је са Првим београдским позориштем, које је основала група београдских глумаца – бивших чланова Народног позоришта у Београду – почетком новембра 1896. године. Наиме, у то време више чланова Народног позоришта сукобило се са управником др Николом Петрови-

ћем због дисциплинских правила. Глумци: Љуба Станојевић, Чича-Илија Станојевић, Велимир Веља Миљковић, Сава Годоровић, Драгутин Јовановић, Коста Делини, Димитрије Петровић, Душан и Вукосава Милићевић, а нешто касније и Лујза Станојевић, дали су отказе и под управом Љубе Станојевића основали Прво београдско позориште у хотелу “Европа” у Београду. За ову позорницу *Ивкову славу* је драматизовао Веља Миљковић и она је на њој први пут изведена 28. децембра 1896. године са Чича-Илијом Станојевићем у улози Калче. После премијере изречени су врло негативни судови о драматизацији. Речено је да обрада ни издалека не задовољава драматуршке ни литерарне критеријуме, “једва ако доспева у равни буфонеријског жаргона”, али зато је Илија Станојевић приказао Калчу веома добро, “он је управо био тај што је публику тако слатко насмејао”. Представа је привукла необично велики број посетилаца и зато одиграна неколико пута. Прво београдско позориште је већ после три месеца (1. фебруара 1897. године) обуставило свој рад и део глумаца се вратио у Народно позориште, осим Чича-Илије и Лујзе Станојевић, Косте Делинија и Милићевићевих.

Месец дана после београдске премијере у тек основаном Првом београдском поозоришту, *Ивкова слава* је премијерно одиграна у нишком позоришту “Синђелић”, 1. фебруара 1897. године, највероватније са Радомиром Петровићем у улози Калче. Како је комад постигао веклики успех код нишке публике, “позориште је било тако пуно, да многи нису могли места до-

бити”, представа је поновљена и сутрадан (2. фебруара). Новине су опширније писале о присуству аутентичног Калче овој представи, његовим протестима и реаговањима публике. Већ средином марта, као гост нишког Синђелића појавио се у улози Калче и чувени Чича-Илија Станојевић који је био “формални и истоветни Калча дугмеџија, и публика се топила у расположењу гледајући природног Калчу на позорници, и упоређивала га са Калчом на улици и у друштву” како је опет писао нишки лист “Вардар”.

Од тада се нишко позориште “Синђелић” није више растајало од овог Сремчевог дела, играјући нову драматизацију коју су сачинили глумци Радомир Петровић и Коста Делини, приказујући 1900-те године *Ивкову славу* за Милана и Александра Обреновића и читав двор који се тада налазио у посети Нишу, гостујући 1903. године са *Ивковом славом* у Београду као и у другим градовима у Србији.

Месец дана после нишке премијере (почетком марта 1897. године) *Ивкова слава* премијерно је одиграна и у Ћуприји, у путујућем позоришту Михаила Лазића – Стрица, са Чича-Илијом Станојевићем као гостом у улози Калче. Неколико дана касније (средином марта 1897. године), појавио се Чича-Илија први пут и пред нишком публиком као гост у улози Калче. После овог гостовања, Чича-Илија је са сугругом Љубицом—Лујзом Станојевић приступио ансамблу Позоришта “Синђелић” и у њему остао око пет месеци. Затим се вратио у Народно позориште у Београду. Упознавши оригиналног, истинског, живог Калчу у Нишу, он је своје виђење Калче несумњиво још

више обогатио и обојио локалним и типским колоритом. Стеван Сремац је тада изјавио: “Кад умре Чича, умреће и Калча, и *Ивкову славу* треба да скину са репертоара. Њему нико ни поддражавати не може... он је ту јединствен”. Са каријером овог популарног и врсног комичара повезана је и судбина и појава на сцени *Ивкове славе*. Он је први глумац који је заиграо и креирао лик Калче и постигао једно од својих најбољих сценских остварења. Ову своју изврсну креацију он ће тумачити током три деценије на београдској сцени, а као гост и на многим српским и југословенским сценама, често и у Нишу.

Ивкова слава је доживела извођење и на многим другим сценама. Током 1897. године, (у августу) приказана је и у Врачарском позоришту код Славије, које је водио Никола Симић – Бата. Калчу је играо Михаило-Мика Бакић, а Неког Стеван Петровић – Клипа. Представа је постигла велики успех. Нема података чија је драматизација том приликом изведена, претпоставља се да је сам Симић сачинио драматизацију.

Нову верзију за премијеру у Народном поозоришту 1898. године урадио је опет глумац Веља Миљковић. Сремац није био задовољан, и када је дело поново стављено на репертоар Народног позоришта 1901. године, обраду је урадио сам Стеван Сремац заједно са Драгомиром Брзаком.

У “Синђелићу” су касније извођене још две драматизације које су сачинили глумци Радомир Петровић и Коста Делини. Према неким релевантним подацима, позната је и извођена

на путујућим позорницама и драматизација глумца Ђуре Рајковића. Непосредно после Првог светског рата, за Народно позориште у Београду нову обраду дао је глумац Чича-Илија Станојевић, коју је том приликом он и режирао.

Народно позориште у Нишу имало је једну добру театраску праксу – да преко лета, обично у августу гостује у Врњачкој Бањи и тамо припрема представу – а да би исту премијерно извело на сцени у Врњачкој Бањи па тек потом на сцени у Нишу. То је био случај са припремом представе *Ивкова слава* по новој драматизацији Душана Животића. Ова драматизација остаће годинама на репертнару Позоришта а представа *Ивкова слава* у режији Душана Животића је комад који се најдуже задржао на репертоару нишког Народног позоришта у односу на све друге приказане комаде. Упркос томе што је због већих или мањих промена у ансамблу на крају сваке сезоне представа трпела доста измена међу тумачима појединих улога, а обнављена често са недовољним бројем проба, уметнички ниво остао је увек на висини тако да је у сваком моменту представа могла да репрезентује нишко позориште.

У овој поставци Душан Животић је наставио традицију што аутентичнијег постављања, сентиментално-сладуњавог фолклорно-спектакуларног али и живо сценичног, ових дела оптерећујући их ипак већим бројем лица, музикантама, чочецима што је представама давало, поготову, *Ивковој слави*, ревијалну физиономију. У њој је била приметна тежња да се буде “новији” и “савременији” али се ипак није оти-

шло даље од осредњег остварења у којем су Ратко Сарић као Калча, Радисав Димитријевић као Смук и Будимир Стефановић као Курјак били ипак изванредна духовита “тројка” са незаменљивим Мирољубом Алексићем као Ивком, јорганџијом – несрећним домаћином, и Ђорђем Вукотићем у улози Неког. Била је то најбоља могућа подела у ансамблу па је представа и поред неких слабости пленила гледалиште већ осведоченим хумором због чега се одржала на репертоару све до 1967. године.

Од 14. децембра 1958. године у представи су играле Кеву Јелена Јоковић, Цајку Љубица Јанићијевић, Мицу Огњанка Хет, Стевку Каја Гргановић, Бисенију Милкица Радосављевић.

Сезоне 1962/63. било је већих промена у подели улога па смо добили нове тумаче улога: Цајке Вера Прегарц, Персе Мира Брлек-Курић, Мариоле Гордана Ђорђевић, Генче Даринка Стојиљковић, Кузмана Душан Стојовић, Цајке Божана Стојовић, Стефке Евгенија Вугделић и Бранка Поповић, Бисеније Мима Вуковић-Курић, Младена, пандура Милорад Ђорговић, Никодија, пандура Драган Жикић и Милорад Ђорговић, Другог свирача Светислав Жикић, Јову, писара Сима Крстовић.

Од 8. маја 1963. године Персу је играла Радмила Савићевић. 12. новембра 1963. године Стефку је играла Божана Стојовић. 1. јануара 1964. године Цајку је играла Божана Стојовић. 9. фебруара 1964. године Персу је играла Божана Стојовић. 2. марта 1964. године Лепосаву је играла Божана Стојовић. Од 27. марта 1964. године Цајку

је играла Божана Стојовић. 3. и 4. маја 1964. године Митанчета је играо Светислав Жикић. 27. јануара 1965. године Мицу је играла Мима Вуковић-Курић. 6. фебруара 1965. године Перу је играо Божа Савићевић. 14. јануара 1967. године Лепосаву је играла Јелена Трајковић. 14. јануара 1967. године у улози Калче гостовао је Ратко Сарић који је у међувремену постао члан Народног позоришта у Београду.

Сезоне 1957/57. *Ивкова слава* је приказана 29 пута у присуству 19 528 гледалаца. Сезоне 1958/59. *Ивкова слава* била 16 пута на репертоару, а представе је гледало 9 744 гледалаца. Сезоне 1959/60. приказана је 15 пута и представе је посматрало 9 299 гледалаца. У сезони 1960/61. одиграно је само 6 представа пред 3 738 гледалаца. У сезони 1961/62. било је 17 представа уз присуство 9 467 гледалаца. Сезоне 1962/63. било је већих промена у подели улога па смо добили нове тумаче улога и приказана је 31 представа а гледалаца је било 17 746. У сезони 1963/64. одиграно је 18 представа у присуству 11 289 гледалаца. Сезоне 1964/65. одигране су две представе. У сезони 1965/66. одигране су 43 представе. У сезони 1966/67. комедија из старог Ниша одиграна је још 9 пута.

Ивкова слава у драматизацији и режији Душана Животића приказана је укупно 186 пута пред гледалиштем од 80 811 гледалаца.

Од значајнијих гостовања треба споменути представу на Сусретима војвођанских позоришта у Новом Саду 13. марта 1962. године. Такође вредно је споменути две предстве одигране

у Скопљу 28. маја 1963. године и 26. октобра 1966. године.

Ова *Ивкова слава* је снимљена 3. децембра 1962. године а телевизијски снимак представе емитован је преко југословенске телевизијске мреже из студија Телевизије Београд 30. децембра 1962. године у ТВ режији Александра Ђорђевића.

Чини се да је увек и изнова потребно и могуће сценски уобличавати *Ивкову славу* и *Зону Замфирову* чувајући при томе дух и срж Сремчеве речи, налазећи увек другачије драматуршке, режијске, глумачке и сценографске рафинмане како би се с временом доспело до Сремчеве универзалније поетске суштине. Жртвујући примитивнији фолклористички спектакл и сирову сценску “шаржу” – сматрао је и редитељ Градимир Мирковић, приступајући постављању *Ивкове славе* у Нишу 1968. године, али – је направио реалистичку представу у којој детаљ ипак одише аутентичношћу онога времена и уско локалног амбијента. Додуше, настојећи да очува дух и атмосферу Сремчевог дела, Градимир Мирковић је скидао са њега наслаге различитих драматизација и изведби које су на Сремчеве слике из веселих и небрижних дана старог Ниша наталожиле многе фолклористичке претераности и језичке недоследности, повлађујући укусу севдалијски расположеног дела публике. Режија се трудила да култивише и поетски акцентује сценско казивање старе нишке речи, да проникне у њихову универзалнију суштину по цену мање спектакуларних приказа и јевтиног задовољавања гледалаца и тамо, где се то могло, садржај је непосредно актуелизиран и прихватљиво

мотивисан, ликови и односи остварени духовито и живописно али суздржано, реалистички схваћени и протумачени. Зато је у Мирковићевој интерпретацији *Ивкова слава* добила праву меру професионалног драматуршко-сценског приступа и озбиљнијег позоришног вредновања познатог Сремчевог дела играног са Божидаром Савићевићем као Калчом, Браном Војновићем (Смук) и Србом Ивановићем (Курјак) затим Мирољубом Алексићем као Ивком јорганцијом и Радисавом Радојковићем у улози Неког, који су духовито носили невероватну причу о тродневним урнебесном весељу (сценографија Бориса Чершкова, костими Ивана Вучковића).

Била је то нова *Ивкова слава* рађена са особитом пажњом и великим амбицијама, у раскошном декору и костимима, новој драматизацији у коју су унети и неки текстови који не припадају Сремцу. Наишла је на одушевљени пријем нишке публике, пре свега зато што се није много удаљила од њеног укуса и жеља. Пријем ове и овакве *Ивкове славе* био је добар и у другим срединама у којима је приказана. Представа се задржала на репертоару све до 1973. године.

У представи су у сезони 1969/70. играли: Бисенију Соња Јосић, Аву Гроздана Ленголд, Митанче Младен Недељковић, Чочеке Славица Стојановић, Бојана Веселиновић, Снежана Ружичић, Драгана Цветковић, Слободанка Несторовић и Драгица Јанковић, Амету Живкица Петковска, Дику Татјана Миловановић, Зорче Љубица Гроздановић, Тину Славујка Живковић, Лену Јасмина Пешић, Гину Бран-

ка Петровић, Никодија, пандура Миливоје Даскаловић.

У сезони 1971/72. играли су у *Ивковој слави* поред осталих: Калчу Ђорђе Вукотић, Некога Миливоје Даскаловић, Кеву Јованка Алексић, Кристијана Радомир Вукотић, Никодија Десимир Станојевић, Кеву Јелена Трајковић.

Представа *Ивкова слава* у драматизацији и режији Градимира Мирковића у сезони 1968/69 изведена је 44 пута у Нишу и 4 пута на страни. У сезони 1969/70. приказана је 14 пута у Нишу и 10 пута на позорницама ван Ниша. Године 1971. било је 11 реприза са 6 239 гледалаца. 1972. године представа је играна 12 пута у присуству 7 263 гледалаца. А 1973. године до скидања са репертоара одржане су 2 представе са 1 421 гледаоцем. Укупно је било 97 представа.

Са овом представом позориште је гостовало у неколико места, и између осталих градова, представу су видели: Шабац, Врање и Пирот.

Нишко позориште је ову представу 25. априла 1969. године с успехом приказало у Београду у Народном позоришту.

Са овом представом Ивкове славе нишко Народно позориште је 24. и 26. јуна 1969. године гостовало у Пољској. Приказана је по једна представа у Катовицама и Рибнику где је публика френетичним аплаузима поздрављала поједине сцене и призоре. А 9. децембра 1972. године представа је приказана грађанима Великог Трнова, града у Бугарској, такође са лепим разумевањем и правим овацијама публике када су у питању садржај и познате сцене.

Између ова два гостовања у иностранству, и такође веома успелог на-

ступа у Народном позоришту у Београду, марта 1970. године, био је у Нишу прослављен и несвакидашњи јубилеј – тристота представа *Ивкове славе* од ослобођења (три пута постављана на сцени), односно седамстота представа од оснивања овог позоришта. У јубиларној тристотој представи (укупно 180.000 гледалаца) као гости наступили су Миодраг Петровић-Чкаља (Неко) и Живојин Миленковић (Калча), глумци београдског Савременог позоришта – Сцена на Црвеном крсту.

Реномирана дискографска кућа из Александровца Жупског “Дискос” снимала је грамофонску LP плочу са инсертима из ове представе.

Представа *Ивкова слава* на нишку позорницу поново стиже после осам година од како је одиграна последња представа овог Сремчевог дела. Доста дуг временски период да се радознала публика зажели Сремчевог хумора. Пристигле су и нове генерације које ни су имале прилике да чују живу Сремчеву реч са сцене.

У *Ивковој слави* коју је поставио Љуба Милошевић (премијера 16. октобра 1981. године) према сопственој драматизацији, Калча, Неко и остали неуморно певају староградске песме а на позорници је предуго бројни музички и играчки састав са чочецима па је и та представа претрпана, односно, садржај запретан фолклорно-музичким елементима. Калчу је тумачио Радисав Димитријевић Боки, Курјака Драган Жикић, Смука Брана Војновић, Ивка Сима Ерчевић а Неког Десимир Станојевић на кога је добрим делом било померено тежиште радње.

13. новембра 1981. године Калчу је играо као гост, Божа Савићевић, глумац Београдског драмског позоришта. 25. децембра 1981. године Кеву је играла Радмила Мирковић.

Године 1981. комедија је одиграна 19 пута пред 9 500 гледалаца. 1982. године одиграно је 36 реприза пред 23 376 гледалаца. 1983. године приказано је 18 представа у присуству 10 498 гледалаца. Укупно је било 73 реприза у присуству 43 374 гледаоца.

Представа *Ивкова слава* гостовала је више пута ван сцене у Нишу и то: у Бору 16. новембра 1981. године; у Алексинцу 7. децембра 1981. године; у Чачку 25. децембра 1981. године; у Књажевцу 1. фебруара 1982. године; у Пироту 19. фебруара 1982. године; у Тетову 20. фебруара 1982. године (2 представе); у Дољевцу 24. фебруара 1982. године; у Дољевцу 25. фебруара 1982. године; у Блацу 17. априла 1982. године; у Трстенику 27. маја 1982. године; у Светозареву 16. септембра 1982. године; у Алексинцу 27. октобра 1982. године; у Ћићевцу 11. децембра 1982. године; у куманову 3. фебруара 1983. године и у Врању 10. априла 1983. године.

Година је 1987. Било је тешко замислити да се у овој сезони када се прославља велики јубилеј – сто година постојања и рада Народног позоришта у Нишу – на репертоару не нађе комад који је у протеклом веку, вероватно, најчешће био премијерно извођен. Тим пре што је комад *Зона Замфирова* управо скинут са репертоара ове куће. Тако је на сцени још једном оживела популарна *Ивкова слава*, после 6 година. Премијера и прва реприза су

изведене на Летњој позорници у Тврђави.

У 1987. години представа је одиграна укупно 25 пута пред 9 866 посетилаца, у сезони 1988/89. било 49 реприза пред 26 817 посетилаца. Укупно је одиграно 74 представе пред 36 683 гледаоца.

На фестивалу Дани комедије у Светозареву *Ивкова слава* је добро прошла код публике (оцена 4,54) и заузела треће место. Протагонисти Ђорђе Вуковић (Калча) и Живко Вукојевић (Неко) су остали без награда, иако су били врло близу престижном “Ђурану” по оценама исказаним на разговору за Округлим столом.

У току сценског извођења представе дошло је до промене у подели улога па су играли: Сику Бранка Поповић, Курјака Томислав Илић, Кузмана Ристо Буквић.

Са *Ивковом славом* Позориште је гостовало: у Пожаревцу 1. октобра 1987. године; у Пироту 30. октобра 1987. године (2 представе); у Старој Пазови 12. новембра 1987. године; у Земуну 12. новембра 1987. године; у Крагујевцу 20. новембра 1987. године; у Прешеву 24. новембра 1987. године и у Бујановцу 25. новембра 1987. године.

Опет на самом почетку нове 1992/93. сезоне поново једно виђење *Ивкове славе* Стевана Сремца, култне комада безброј пута извођеног у овој средини. Редитељ Радослав Златан Дорић је за основу узео драматизацију Душана Животића из 1957. године, и драстично је променио дописивањем сопственог текста, а нарочито пролога и финала. Суштинска измена која је узбуркала духове приликом рада је: Ср-

би, побратими, заједно граде кућу али је на крају заједно и сруше. Редитељ је прилично био “оптерећен” политичком ситуацијом у земљи, посебно тренутним гранатирањем Сарајева, па се и определио да извуче у први план оно неваљало и ружно у српском менталитету. Наводно, ми, Срби, имамо ђаволску особину да разоримо, уништитемо баш оно до чега нам је највише стало, а касније за тим плачемо. Дорић је доста тога дописао. Ове драматуршке измене глумци и позоришна јавност у граду су схватили као атак на српско национално биће, ругање српској нацији и на то су гунђањем указивали, па је дошло и до чарки и трзавица, до наелектрисане ситуације, до избијања варница.

У таквој атмосфери припремана је и премијерно изведена *Ивкова слава* 14. октобра 1992. године и трајала је три сата. Поједине сцене су трајале предуго, редитељски неосмишљене и исказане. Глумачки ансамбл Народног позоришта појачан је Мирком Бабићем и Љубомиром Убавкићем Пендулом, глумцима из Крагујевца, у улогама Курјака и Смука .

Како је припремана, тако је и прошла ова *Ивкова слава* – неславно. Поред премијере представа је изведена још 12 пута (укупно 13 пута) пред свега 5 447 гледалаца и скинута са репертоара.

О сценској свежини овог дела сведочи и то што је извођено у разним драматизацијам, глумачким поделама и редитељским приступима, али је увек наилазило на једнодушан одзив публике. Ово дело “чини, можда, најрепрезентативнији део нашег нацио-

налног репертоара”. “Слике из веселих и безбрижних дана старог Ниша” увек су имале снагу да вежу пажњу многобројних посетилаца у позоришту. Тродневно славље у *Ивковој кући*, пластично оцртани ликови гостију, особито преплитање комике и збиље посебно је значило са сцене и преносило се попут каквог флуида на публику. *Ивкова слава* као драматизација (с правом можемо да кажемо као драмски текст) прославила је Сремчево име не само по Србији већ и шире. Прича је о три пријатеља и једном непознатом госту, који на слави забораваљају на грађански ред и настављају да славе и у томе прелазе сваку меру, тако да домаћин одлази да их тужи самом председнику општине. А сам председник општине, “славан друг за друштво”, искористио је прилику да им се придружи. Сремац није ни слутио да ће ова прича баш због необичности сценске радње да надживи деценије. Дело из старог Ниша брзо је нашло пут до многих позорница широм земље и још увек привлачи интересовање позоришних посленика иако нуди идеализовану слику. “Рефлектори” Сремчеви осветљавају само оно што је привлачно, јер све је то виђено и доживљено у стању разиграних чула, “кроз рујну боју вина”.

Као драматизатори *Ивкове славе* Стевана Сремца појављују се и Душан Ђ. Цветковић, Драгиша Петровић, Обрад Недовић (драматизација штампана као књига), Душан Животић и Градимир Мирковић (драматизација коју је сачинио за Народно позориште у Нишу и за сада најбоља драматизација – премијерно је изведена 1. октобра 1968. године).